

## שוד

שנצטוינו להתנדות לפני השם על כל החטאים שחטאנו בעת שנתנחם עליהן; וזהו ענין הירוי: שיאמר האדם בעת התשובה "אנא השם פשעתי ועויתי בן וכן", כלומר שיזכיר החטא שעשה בפרוש בפיו ויבקש בפרה עליו, ויזכיר בדבר כפי מה שיהיה צחות לשונו.

ואמרו זכרונם לברכה שאפילו החטאים שחטבו התורה קרפן עליהם צריך האדם אל הירוי עם הקרפן; ועל זה נאמר: דבר אל בני ישראל איש או אשה כי יעשו מקל חטאת האדם למעל מעל ביי ואשמה הנפש היא והתנדו את חטאתם אשר עשו. ואמרו במקלחא: לפי שנאמר "והתודה אשר חטא", ותודה על חטא שחטא; "עליה", (על חטאת) קשה היא קימת, לא משושחטה; כלומר בעוד שבהמת הקרפן חיה ולא משושחטה.

ועוד אמרו שם: למדנו חיוב הירוי למטמא מקדש וקדשיו; מנין אתה מרבה שאר כל המצוות; כלומר שהמקרא הזה בא בפרשת ויקרא במטמא מקדש וקדשיו; מנין אתה מרבה שאר כל המצוות—דכתיב: דבר אל בני ישראל וגומר והתנדו, כלומר שנדרש הכתוב כאלו לא נכתב על דבר מיוחד. ומנין שיש במשמע הזה אף מיתות וכרתות—שנאמר גבי יהוי אהרן באחריות "לקל

חטאתם", ודרשו זכרונם לברכה: לרבות מצנות לא תעשה; ו"כי יעשו" דכתיב כאן, לרבות מצנות עשה; כלומר אם בטל מצנות עשה שיהיה יכול לעשות, שחייב להתנדות עליה.

ועוד דרשו (זכרונם לברכה) שם במקלחא: "מקל חטאת האדם", ממה שפינו לבין חברו: על הגנבות ועל הגזלות ועל לשון הרע. וזה הירוי, צריך באמת שישב החכם אשר בכפיו, שאם לא כן, מוטב שלא יתודה על זה. "למעל מעל", לרבות כל חייבי מיתות, שיתנדו. יכול אף הנהרגין על-פי זוממין, כלומר אף-על-פי שהוא יודע שלא חטא, אלא שהועד עליו עדות שקר, שיהא חייב להתנדות על זה—תלמוד לומר "ואשמה הנפש": לא אמרתי אלא כשיהיה שם אשמה, אבל לא כשידע שאין לו חטא אלא שהועד שקר עליו. הנה התבאר שכל מיני העוונות הגדולים והקטנים ואפילו מצוות עשה, חייב האדם עליהם הירוי.

ולפי שצאה מצוה זו של יהוי עם חיוב הקרפן, כמו שכתוב בפרשת ויקרא, דכתיב שם "והביא את אשמו" וגומר, שמא יעלה במחשבה שאין הירוי לברו מצוה בפני עצמה אלא מהדברים הנגזרים אחר הקרפן—על-כן היו צריכים לבאר במקלחא שאינו כן, אלא מצוה בפני עצמה היא. וכן אמרו שם: יכול בזמן שהם מביאין מתנדין, ומנין אף בזמן שאינן מביאין—שנאמר: בני ישראל... והתנדו, כלומר שהקבלה באה לדרש בן.

ועדין הייתי אומר שאין הירוי אלא בארץ, כלומר אף-על-פי שמתנדין בלא קרפן, מפל-מקום שלא יהא חיוב הירוי אלא בארץ, כי שם עקר הכפרה ושם הקרפנות ועקר הכל בה; מנין אף בגלות—דכתיב: והתנדו את עונם ואת עון

אבתם, כלומר צ'ון אבותם שחטאו וגרשו מן הארץ. וכן אמר דניאל בחוזה לארץ: לך יי הצדקה ולנו ב'ש'ת הפנים, וגומר. הגה התבאר שהודוי מצנה בפגי עצמה, ונוהג בכל מקום. ואמרו בספרא גם-כן: "והתנדה", זה ודוי דברים.

משרשי המצנה, לפי שבהודאת העוון בפה תתגלה מחשבת החוטא ודעתו, שהוא מאמין באמת פי גלוי וידוע לפני האל ברוך הוא כל מעשהו, ולא יעשה עין רואה באינה רואה. גם מתוך הנפרת החטא בפרט ובהתנחמו עליו יזהר ממנו יותר פעם אחרת לבל יהי נכשל בו; אחר שיאמר בפיו "כזו וכזו עשיתי ונספלתי במעשי", יהיה נגדר שלא ישוב לעשות כן; ומתוך כך ירצה לפני בוראו, והאל הטוב החפץ בטובת בריותיו הדריכם בדרך זו יזכו בה.

מדיגי המצנה, מה שאמרו זכרונם לברכה שהתשובה היא שיעזב החוטא חטאו ויסירנו מלבו וממחשבתו ויגמר בלבו שלא יעשהו עוד, כדכתיב: יעזב רשע דרכו ואיש און מחשבתיו, ואחר-כך יתנדה עליו, כלומר שיאמר דברי התשובה בפיו, שגומר: ויעשו להם אלהי זהב. וגם-כן צריך להזכיר בפרוש שלא ישוב לעשות החטא עוד, שגומר: ולא נאמר עוד אלהינו למעשה דינו וגומר.

ואמרו זכרונם לברכה ששעיר המשלח היה מכפר, בשעשה תשובה, על כל עברות שבתורה, הקלות והחמורות, בין שעבר עליהן בודון או בשנגה, בין שהודע לו או לא הודע לו; אבל אם לא עשה תשובה אין שעיר מכפר אלא על הקלות. ומה הן הקלות, ומה הן החמורות: עברות שחייבין עליהן מיתות בית-

דין או כרת, וכן שבועת שוא נשקר אף-על-פי שאין בהן כרת, מן החמורות  
הן; ושאר מצוות עשה ולא-תעשה שאין בהן כרת נקראות קלות כנגד  
האחרות.

ועכשו בעזונותינו שאין לנו מקדש ולא מזבח פפרה, אין לנו אלא תשובה.  
והתשובה מכפרת על כל העברות; אפלו רשע גמור כל ימיו ועשה תשובה  
שלמה באחרונה, אין מזכירין לו שום רשעו, שנאמר: ורשעת הרשע לא יפשל  
בה ביום שובו מרשעו.

במה דברים אמורים שהתשובה לבדה מספקת, בדברים שבין אדם למקום,  
כגון האוכל דבר אסור או בועל בעילה אסורה, וכן המבטל אחת ממצוות עשה  
וכיוצא בזה; אבל עברות שבין אדם לחברו, כגון החובל בחברו או הגזול  
ממונו, או בכל דבר אחר שהזיקו שלא כדין, בין במעשה בין בדבור, אין נמחל  
לו לעולם בתשובה בלבד עד שיתן לחברו מה שהוא חייב לו ועד שירצהו; ואם  
לא רצה חברו להתרצות לו, פבר אמרו זכרונם לברכה מה תקנחו.

וימענין המצנה פמו-כן מה שאמרו בתוספתא, שעשירים וארבעה דברים הם  
שמעפבין את התשובה, ושם מנו אותן חכמים. ויחר פרטי המצנה, יתבארו  
בפרק אחרון מיומא.

ונוהגת מצנה זו בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ונקבות. ועובר על זה ולא  
התנדה על חטאיו ביום הכפורים, שהוא יום קבוע מעולם לסליחה וכפרה, בטל  
עשה זה; ואוי לו לאדם אם ימות בלא ודוי ונשא עונו. ועקר הודוי שקבלנו  
מרבנותינו, ונהגו בה כל ישראל לאמרו בימי התשובה, הוא "אבל חטאנו  
אשמנו" וכו'.

ואמרו זכרונם לברכה בשפת פרק במה מדליקין: מי שחלה ונטה למות,  
אמרין לו: התנדה, שכן דרוך כל המומתין מתודין. וכן במסכת שמחות תניא:

נְטָה לְמוֹת, אוֹמְרִין לוֹ: הַתְּנֵדָה עַד שְׁלֵא תְמוֹת, הַרְבֵּה שְׁנֵתֵדוּ וְלֹא מֵתוּ וְהַרְבֵּה  
שְׁלֵא גִתְדוּ וְנִמְתּוּ, וְהַרְבֵּה שְׁמַהֲלִיכִין בְּשׂוֹק וּמִתְנַדִּין, שְׁבִנְכוֹת שְׁאֵתָה מִתְנֵדָה  
אַתָּה חַי. אִם יָכוֹל לְהַתְּנֵדוֹת בְּפִיו, יִתְנֵדָה; וְאִם לֹא, יִתְנֵדָה בְּלִבּוֹ.

וְכַתֵּב הָרַב מִשֶּׁה בֶּן גַּחְמָן זָכְרוֹנוּ לְבָרְכָה שְׁפָךְ קַבֵּל מִחֲסִידִים וְאֲנָשֵׁי מַעֲשֵׂה,  
שְׁפִדָר וְדוּי שֶׁל שְׂכִיב־מָרַע בָּךְ הוּא: מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי  
שֶׁרְפוּאַתִּי בְּיָדֶיךָ וּמִיִּתְחִי בְּיָדֶיךָ. יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שְׁתִּרְפְּאֵנִי רְפוּאַה שְׁלֵמָה;  
וְאִם אָמוּת, תְּהֵא מִיִּתְחִי בְּפָרְהָ עַל כָּל הַחֲטָאִים עֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים שְׁחֲטָאתִי  
וְשַׁעֲוִיתִי וְשִׁפְשַׁעֲתִי לְפָנֶיךָ, וְחַן חֶלְקִי בְּגוֹ-עֲוֹן תִּכְנִי לְעוֹלָם הִבָּא הַצּוֹפָה  
לְאַדְיָקִים.

וְתִזְכֹּר הַסֵּדֵר הַזֶּה לֹמֵר חֲטָאִים תְּחַלֶּה וְאַחֲרֵי-כֵן עֲוֹנוֹת וְאַחֲרֵי-כֵן פְּשָׁעִים,  
כִּמוֹ שְׁזָכְרָנוּ "חֲטָאתִי עֲוִיתִי פְּשַׁעֲתִי", לְפִי שֶׁבְּכֵן חֶלְקוֹ בְּזֶה בְּגִמְרָא רַבִּי מֵאִיר  
וְחֲכָמִים, וְרַבִּי מֵאִיר סָבַר דְּאַפְקָא הוּא דְאַמְרִינָן, וְכִמוֹ שְׁאַמַּר מִשֶּׁה: נוֹשֵׂא עוֹן  
וּפְשַׁע וְחֲטָאָה; וְהִלְכָה בְּחֲכָמִים דְּסַבְרֵי שְׁהַחֲטָאִים מִזְכִּיר תְּחַלֶּה, וְטַעַם הָעֲנִין  
מְפָרֵשׁ בְּגִמְרָא.